

1. Mõisted

- **Aadress** on objekti asukohale osutav kirje või tunnus objekti leidmiseks geograafilises ruumis. Selles raamatus käsitleme üksnes geograafilisi aadresse (vt ka [geograafiline aadress](#)).
- **Aadressiandmed** on andmed, mille abil kirjeldatakse ning määratakse aadressiobjekti asukoht. Siia hulka kuuluvad nii koha-aadressid kui ka näiteks aadressiobjekti ruumikuju.
- **Aadressiandmete süsteem** (ADS) on organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab aadressiobjektide ühese identifitseerimise nii nende asukohas kui ka erinevates andmekogudes ning koha-aadresside määramise ja aadressiandmete töötlemise ühtse korralduse. Aadressiandmete süsteem on ruumiandmete infrastruktuuri aluseks ja kindlustab andmekogude pidamist.
- **Aadressikoht** on:
 - **Ehitusseadustiku** (§ 92 ja 93) tähenduses tee (edaspidi *liikluspind*), mille nime kasutatakse teiste aadressiobjektide aadressis. Aadressikoha nime võib määrata ka tee lõigule.
 - Asulast väiksem maa-ala (edaspidi *väikekoht* - lühend *vkt*), mille nime kasutatakse teiste aadressiobjektide aadressis. Väikekohas asuv tee võib olla kasutusel iseseisva aadressikohana liikluspinna tähenduses.
- **Aadressiobjekt** on maaga seotud objekt, millele on määratud aadress või millele aadressi määramise kohustus või võimalus tuleneb õigusaktist (vt ka [geograafiline aadressiobjekt](#)). Selles raamatus käsitleme peamiselt liikluspindade ja väikekohtade kohanime määramist ning maaüksuste, hoonete ja hooneosade adresseerimise küsimusi. Aadressiobjekti asukoht maa suhtes ei muutu ajas ja seega on sellisel objektil olemas kindel asukoht geograafilises ruumis. Ajalist muutumatust saab muidugi vaadelda suhtelisena inimelu kestust arvesse võttes, sest pikemate ajaloikude (aastasade ja -tuhandete) vältel toimuvad muudatused kõigi objektidega varem või hiljem.
- **Aadressisubjekt** on elusolend või ese, mille asukoht on muutuv (nt inimene, loom, lind, auto jne) ja mille asu-, elu-, tegevuskohta jne saab määrata aadressiobjekti kaudu, kus see elusolend või ese parajasti asub.
- **Aadressitoimingud** on koha-aadressi määramine, muutmine ja kehtetuks tunnistamine ning koha-aadressiga seotud aadressiandmete muutmine. Näiteks kui hoonel ei ole koha-aadressi ning kohaliku omavalitsuse töötaja sisestab koha-aadressi koos vajalike andmetega ADS-i ja kinnitab selle, siis on aadressitoiming tehtud ja uus koha-aadress muutub ametlikuks.
- **EHAK** – Eesti haldus- ja asustusüksuste klassifikaator, mis on ette nähtud territoriaalse paiknevuse tähistamiseks. EHAK-isse kantakse maakonnad, omavalitsused (linnad, vallad) ja asustusüksused (külad, alevid, alevikud, vallasisesed linnad ja linnasisesed linnad). EHAK-it haldab Statistikaamet. Kõige värskem info klassifikaatorite kohta on kättesaadav Statistikaameti hallataval [klassifikaatorite nimistu veebilehel](#). EHAK muudatused registreeritakse KNR-is ja ADS-is hiljemalt 1 kuu jooksul peale kehtestamist.
- **Eksonüüm** – kohanimi, mida kasutatakse (oma) keelealast väljaspool oleva koha kohta; traditsiooniline omakeelne väliskohanimi. Nt Berliin, Viin, Riia.
- **Endonüüm** – kohalik nimi, vastaval keelealal kohapeal kasutatav nimi (*Berlin, Warszawa, Wien, Helsinki/Helsingfors*).
- **Erilisand** on lähiaadressi osa, mis koosneb aadressinumbrist (numberlisand) ja vajadusel sellele lisatavast eristavast numbrist või tähest (tähtlisand) ning korteri või muu hooneosa numbrist. Lähiaadress ei või koosneda ainult erilisandist. Näiteks *Pikk tn 23a* puhul on erilisand *23a*, milles omakorda *23* on numberlisand ja *a* on tähtlisand. Lähiaadressi *Masina tn 56/2* puhul on erilisand *56/2*, mis koosneb krundi numbrist ja sellele kaldkriipsu järel lisatud hoonet eristavast

numbrist 2.

- **ETAK (Eesti topograafia andmekogu)** – on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, millesse kantakse üldist tähtsust omavate topograafiliste nähtuste ruumiandmed ning andmed, mis kirjeldavad nende nähtuste sisu, suhteid ja konteksti. ETAK-i väljundiks on topograafilised kaardid, mida kasutatakse näiteks **Maa-ja Ruumiameti kaardirakendustes** (hübriidkaart, põhikaart jne).
- **Gazetteer-teenus** – on kas koha- või aadressinimistu veebiteenus, mida pakutakse erinevate kasutusõiguste ja otsingukomplektidega X-tee kaudu ja avalikes kaardirakendustes. Gazetteer-teenuses on ühendatud tekstiline ja ruumilise asukoha otsingumootor võimalikult kiireteks päringuteks. Näiteks kui avada **aadressiandmete kaardirakendus** ja teha seal aadressipäring, siis kasutataksegi vastavat *gazetteer*-teenust, mis võimaldab leitud tulemusi ka kaardil vaadata. Maa- ja Ruumiamet pakub kõigile tasuta ka integreeritavat aadressiotsingu teenust **In-ADS**.
- **Geograafiline aadress** (edaspidi *aadress*) on objekti asukohale osutav kirje või tunnus objekti leidmiseks geograafilises ruumis. Tegu on kõige laiemas mõttes aadressiga, mis on määratud füüsilisele reaalmaailma objektile. Geograafilise aadressi mõiste defineerimine on oluline, eristamaks seda aadresside muudest tähendustest. Näiteks kasutatakse mõistet *aadress* tavakeeles samuti võrguaadressi (ka IP-aadress), elektronposti aadressi või informaatikas mäluaadressi tähenduses.
- **Geograafiline aadressiobjekt** (edaspidi *aadressiobjekt*) on maaga seotud objekt, millele on määratud aadress või millele aadressi määramise kohustus või võimalus tuleneb õigusaktist. Seega tegeleme selles raamatus peamiselt maaüksuste, hoonete ja hooneosade (sh korterite) adresseerimise teemadega.
- **Geoportaal (Maa-ja Ruumiameti geoportaal)** on veebileht, mis võimaldab internetikeskkonnas kesket juurdepääsu ruumiandmetele ning nendega seotud teabele ja teenustele. Maa- ja Ruumiameti geoportaali haldab Maa- ja Ruumiamet ja selle kaudu saab ligi nii **kohanimeregistri**, **aadressiandmete süsteemi** kui ka paljudele teistele teenustele. Maa- ja Ruumiameti geoportaalis on eelkõige andmed ja teenused, mida haldab Maa- ja Ruumiamet või mida haldab Maa- ja Ruumiamet koostöös teiste riigiasutustega. Lisaks on Maa- ja Ruumiameti poolt loodud ka **Eesti geoportaal**, mille kaudu on kättesaadavad teenused, mida pakuvad või hakkavad tulevikus pakkuma lisaks Maa- ja Ruumiametile kõik need teabevaldajad, kellel on INSPIRE direktiivist tulenev kohustus teha kättesaadavaks nende poolt hallatavad keskkonnavalased ruumiandmed.
- **In-ADS** on aadressiandmete süsteemi andmeid sisaldav integreeritav aadressiotsingu kasutajaliides, mida on võimalik lihtsalt paigutada erinevatesse veebipõhistesse infosüsteemidesse. Lisaks tavaotsingule on komponendi abil võimalik otsingus leitud vasted salvestada tarbivasse infosüsteemi. In-ADS sisaldab ka kaardikomponenti ning aadressi ja objekti otsing võib olla nii teksti- kui ka kaardipõhine.
- **Hargtäiend** on kohanime täiendav osa, mis eristab korduvaid kohanimesisid. Näiteks *Suure-Jaani* puhul on hargtäiend *Suure* (samuti *Suur-Kaare* tänav, *Vana-Võidu* alevik jne).
- **Katastriüksus** on katastris iseseisva üksusena registreeritud maatükk (e maaüksus). Katastriüksuste eristamiseks kasutatakse unikaalseid katastritunnuseid, millel on kindel struktuur. Näiteks: 14504:099:0399.
- **Kinnistu** on kinnistusraamatusse iseseisva üksusena kantud: 1) kinnisasi (maatükk); 2) hoonestusõigus; 3) korteriomand; 4) korterihoonestusõigus.
- **Kinnistu nimi (NB! mõiste esineb kahes eri tähenduses)** on:
 - **kinnistusraamatu esimesse jakku (katastriandmetesse) kantud maatüki (katastriüksuse) nimi**, mille määrab kohalik omavalitsus. See nimi on ühtlasi katastriüksuse lähiaadress. Ühes registriosas võib olla mitu katastriüksust ja igal katastriüksusel võib olla erinev nimi või näiteks tänavajärgne aadress ning ühte registriosasse kantud katastriüksused võivad asuda

erinevates haldus- ja asustusüksustes;

- **kinnistusraamatu registriosa pealkirja ossa kantud nimi**, mille määras kuni 2013. aasta 1. juulini kinnistu omanik sõltumatult omavalitsusest ja mis võib kokku langeda ühe või mitme sellesse registriosas kantud maaüksuse lähiaadressiga, kuid ei tarvitse ühegagi kokku langeda. Iga kinnistusraamatusse kantud kinnisasja kohta avatakse iseseisev registriosa ja sellele antakse eraldi number (kinnistu number). Kinnistu registriosa eristamiseks on olemas registriosa number ning avalikus teabelevis kinnistu registriosa nime kasutada ei ole vaja. **Alates 2013. aasta 1. juulist kinnistusraamatu pealkirja ossa uusi kinnistute nimesid ei kanta** (sest [kinnistusraamatu seaduse](#) § 12 punkt 4 muudeti kehtetuks). Varem sisestatud kinnistu nimesid automaatselt tühiseks ei muudeta. Kinnistu omanik saab alates nimetatud kuupäevast muuta kinnistu nime andmevälja üksnes tühjaks.
- **Koha-aadress** on territooriumi haldusjaotuse hierarhiast ja ametlikest kohanimedest lähtuv aadressiobjekti tekstilis-numbriline kirje (nt *Marja maakond, Mustika vald, Seemne küla, Mammu; Taristu maakond, Rongi linn, Piilupardi linnaosa, Siku tn 26*).
- **Kohanimeobjekt** on looduslik või inimtekkeline geograafiline objekt, millele on määratud ametlik kohanimi. Näiteks on kohanimeobjektid jõed, järved, mäed, orud, saared, bussipeatused jne. Aadressisüsteemi seisukohast on kõige olulisemad kohanimeobjektid maakonnad, linnad, vallad, külad, alevid, alevikud, teed, liikluspinnad, väikekohad ja katastriüksused.
- **Kohanimi (e toponüüm)** on geograafilise objekti (nt asula, soo, mere, jõe vm) nimi. Kohanimeobjektile õigusaktiga määratud nimi või kohanimenõukogu otsusega kinnitatud nimi on **ametlik kohanimi**. Nimeobjektile saab olla ainult üks ametlik kohanimi ja mõnel juhul ka üks ametlik rööpnimi (näiteks Tuksi / Bergsby küla). Kui objektile on kasutusel veel nimesid, siis need on **mitteametlikud kohanimed**. Näiteks Haanja vallas asub järv, mille ametlik nimi on *Mäe-Tilga järv*, aga rahvasuus on kasutusel ka mitteametlik nimi *Valgejärv*.
- **Liigisõna** on kohanime koostisosa, mis tähistab nimeobjekti liiki, nt *tänav, linn, mägi, saar* (*Kullerkupu tänav, Pirita jõgi, Karksi küla* jne). Maaüksuste, talude ja hoonete korral on liigisõna juurdemõeldav ja seda üldjuhul ei kirjutata ametlikesse registritesse ega kaartidele. Näiteks *Männiku talu* asemel määratakse ja registreeritakse katastriüksuse nimena *Männiku*, samal katastriüksusel asuv elamu registreeritakse ehitisregistris samuti nimega *Männiku*, mitte *Männiku elamu*.
- **Liikluspind** on [ehitusseadustiku](#) (§ 92 ja 93) tähenduses tee (nt tänav, allee, põik jne), mille nime kasutatakse teiste aadressiobjektide aadressis. Aadressikoha nime võib määrata ka tee lõigule (vt ka [aadressikoht](#)).
- **Lähiaadress** on koha-aadressi osa, mis koosneb väikekoha olemasolul selle nimest koos liigisõna ja erilisandiga (*Vikerkaare vkt 3*), aadressiobjekti nimest (*Raja*) või liikluspinna nimest, liikluspinna liigisõnast ja erilisandist (*Kuuse tn 10*). Ka väikekohas võib olla omakorda liikluspindasid, sel juhul on lähiaadressiks väikekoha nimi, liikluspinna nimi ja erilisand (*Päikese vkt, Pilve tn 4*).
- **Maaüksus (maatükk)** on maa- või veeala piiritletud osa. Maaüksus ei pruugi olla katastris registreeritud. Kui maaüksus registreeritakse katastris, siis nimetatakse teda katastriüksuseks.
- **Nimetuum** on kohanimi ilma liigisõna ja hargtäiendita (nt *Pärna allee, Sõpruse puiestee*).
- **Normaliseeritud koha-aadress** on koha-aadressi struktuurielementidest (ehk komponentidest) koosnev ja ärireeglitele vastav tekstiline aadress. Andmekogudes on sageli sisestatud vabatekstilisi aadresse, millest inimene saab küll aru, kuid masintöötlusel võib ilmuda probleeme. Näiteks pisike kirjaviga (*Tartu* asemel *Tatru*) või struktuurielementide vales järjekorras esitamine (*Mustivere küla, Muuga tee 1, Viljandimaa*) ei ole inimese jaoks üldjuhul probleem, kuid andmekogudes peavad andmed vastama kindlatele reeglitele, et neid saaks automaatselt töödelda. Selleks viiakse nad normaliseeritud kujule (kindlas järjekorras, standardse kirjpildiga, kõrvaldatakse liigsed tühikud ning standardiseeritakse kirjavahemärkide ja lühendite kasutus). Näiteks aadress *Aia 16, Tallinn* on

normaliseeritud kujul: *Harju maakond, Tallinn, Kesklinna linnaosa, Aia tn 16*.

- **Ortofoto** on maapinna georefereeritud kujutis, mis on talletatud satelliitidel või lennuvahenditel asuvate sensorite abil. Ortofotosid saab vaadata Maa- ja Ruumiameti [geoportalis](#) X-GIS-i kaardirakendustes, olemas on metainfo pildistamise aja kohta ning on võimalik võrrelda eri ajal tehtud fotosid. Maa- ja Ruumiamet pakub ka lennukilt tehtud **kaldfotosid**, mida on alates 2006. aastast kokku kogutud üle 1,28 miljoni (2017. aasta seisuga). Fotod on tehtud Maa- ja Ruumiameti kaardistuslendude ajal, mis toimuvad igal aastal ortofotode ja kõrgusmodelite tootmiseks (vt [fotoladu](#)).
- **Paralleelaadressid** on ühele aadressiobjektile määratud mitu koha-aadressi, mis on üksteise suhtes võrdsed. Näiteks võib olla tänavanurgal asuval maaüksusele määratud paralleelaadressid mõlema tänava järgi: *Pikk tn 10 // Pargi tn 3*. Paralleelaadresse võib määrata üksnes vajaduse korral (majal on mitu peast erinevatelt tänavatelt, maaüksusel asub mitu elamut, sama liikluspinna ääres asub pikem hoone, millel on samalt liikluspinnalt mitu peasissekäiku). Põliste talunimede säilitamiseks on võimalik määrata maaüksuse paralleelaadressiks ka nimi (*Kase tn 5 // Kõrboja*), kuid hoone aadressis sellisel juhul nime kasutada ei saa. (vt ka [15.8. Paralleelaadress](#)).
- **Pühendusnimi** on kellegi mälestuseks või austuseks määratud kohanimi, nt *Oskar Lutsu tänav*. Pühendusnimede hulka ei ole soovitatav kasutusmugavuse tõttu väga suureks paisutada. Lugupeetud inimeste austamiseks on palju teisigi võimalusi.
- **Riiklik kohanimerregister (KNR)** on register, mille pidamise eesmärk on Eesti kohanime kohta teabe kogumine ja selle registreerimine, töötlemine ja säilitamine ning kasutajatele kättesaadavaks tegemine. Vastutav töötleja on Maa- ja Ruumiamet, volitatud töötleja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus. (KNR-iga saab tutvuda avalike rakenduste kaudu: [kaardirakendus](#) ja [päringurakendus](#)).
- **Ruumiaadress** on aadressiobjekti arvutuslik (analüütiline) aadress, mis saadakse aadressiobjekti ruumikujude ja haldus- ning asustusüksuste ruumikujude analüüsimisel. Ruumiaadress koosneb haldus- ja asustusüksuste nimedest koos liigisõnadega ning vastavatest ruumilise osakaalu protsentidest 0,01% täpsusega.
- **Ruumiandmed** on andmed, sealhulgas andmekogudes hallatavad andmed, mis otseselt või kaudselt osutavad konkreetsele asukohale või geograafilisele alale, ja mis kirjeldavad ruumiobjektide asukohta (sh koha-aadress), omadusi ja kuju geograafilises ruumis.
- **Ruumikuju** on ruumiobjekti geomeetiline kuju. Ruumiandmekogus ei ole näiteks mitte maja ise, vaid andmekogus hoitakse tema ruumikuju (tavakasutaja jaoks on ruumikuju nt hoone kujutis kaardil).
- **Ruumiobjekt** on konkreetse asukoha või geograafilise alaga seotud reaalmaailma nähtuse abstraktne kujutis (nt kaardil kujutatud tee).
- **Rööpnimi** on erandjuhtudel määratav teine kohanimi (nt külanimi *Aulepa / Dirslätt*). Nimeobjekt, mis ei ole haldusüksus, tänav ega väljak, võib olla kaks ametlikku nime, millest üks on põhi- ja teine rööpnimi. Rööpnime määramiseks peab kohalik omavalitsus taotlema nõusolekut riigihalduse ministrilt. Minister teeb otsuse pärast seda, kui on saanud arvamuse kohanimeõukogult.
- Talu on tavaliselt ühele perekonnale kuuluv elupaik ja väike maamajand, mis hõlmab maavalduse koos eluhoonete, abihoonete, nii majandatavate (aed, põllud, karjamaad, heinamaad, mets) kui ka mittemajandatavate kooslustega (nt soo, ka osa metsa) koos nende elanikega (sealhulgas kodu- ja metsloomadega). Talu võib olla naturaalmajanduslik või spetsialiseeruda mõne põllumajandus-, loomakasvatus- või aiandussaaduse tootmisele. Tänapäeval on paljud talud spetsialiseerunud turismile. Mõningatel juhtudel nimetatakse taluks ka suuremat äriettevõtet, mille tegevus ei ole enam eelkirjeldatuga kooskõlas, vaid on tunduvalt laiem (nii territooriumi, töötajate arvu kui ka tegevusvaldkondade osas), sel juhul on pigem tegu äriettevõtte nimega, mille nime kasutamine on juba palju laiem ega ole seotud kindla kohaga. Üldiselt on tänapäeva talu käsitletav nii majandusüksuse kui ka kindla kohanimeobjektina. Segaduste vältimiseks jäetakse

liigisõna *tal* ametlikest kohanimedest välja. Tavasuhthluses ja nt kirjaümbrikutel võib seda julgesti kasutada. Samas tuleb arvestada, et kaugeltki mitte kõiki hajaasustuses olevaid majapidamisi ei saa automaatselt nimetada taludeks.

- **Unikaalaadress** on koha-aadress, mille tekstilis-numbriline kuju on unikaalne samaliigiliste unikaalaadressi nõudvate aadressiobjektide hulgas. Mitmel sama liiki unikaalaadressi nõudval aadressiobjektil ei või olla sama koha-aadress (näiteks ei või olla sama aadress kahel elamul) (vt ka [15.2. Unikaalaadress](#)).
- **Unikaalaadressi nõudega ala** (UN-ala) on olemasolev või kavandatud selgelt piiritletav tiheasustusega või kompaktse asustusega ala. UN-alade piire haldab Maa- ja Ruumiamet aadressiandmete süsteemis ja nendel aladel asuvad maaüksused peavad olema unikaalse koha-aadressiga (üldjuhul peavad alal olema määratud liikluspinnad või väikekohad).
- **Väikekoht** on asulast väiksem maa-ala (nt paik, kant, piirkond, keskus, aiandusühistu, suvilaühistu, garaažiühistu jne), mille nime kasutatakse teiste aadressiobjektide aadressis (nt *Vikerkaare vkt 8*). Väikekohas asuv tee võib olla kasutusel iseseisva aadressikohana liikluspinna tähenduses. Väikekoha lühend on *vkt* (vt ka [aadressiobjekt](#)).
- **X-GIS** on avatud standarditele tuginev terviklik ja laiendatav kaardiserver, mille baasfunktsionaalsusele saab vastavalt vajadusele konfigureerida juurde lisavõimalusi, lisada uusi andmekihte ja koostada [kaardirakendusi](#). X-GIS-is on realiseeritud nii aadressiandmete kui ka kohanimeregistri [kaardirakendused](#).
- [X-tee](#) on Eesti riigi põhilisi andmebaase ühendav andmevahetuskiht. [Aadressiandmete süsteemi](#) ja [kohanimeregistri](#) andmete kohta on loodud suur hulk erinevaid X-tee teenuseid nii andmete tarbijatele kui ka andmete esitajatele (vt ka [21.1. ADS-i X-tee teenused](#)).